

CZU 343.62

Protecția drepturilor copilului prin prisma Protocolului facultativ la Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului privind procedura de comunicare: particularități, avantaje, inconveniențe

Victoria ȚARĂLUNGĂ

doctor în drept, conferențiar universitar
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

***Abstract.** The purpose of the Optional Protocol on the rights of the child regarding the communication procedure is to encourage children to know their rights, as well as to allow children from states that have ratified/adhered to the UN Convention on the Rights of the Child to submit complaints directly to the UN Committee on the Rights of the Child if they have not found a solution at the national level regarding their violated rights, thus establishing a specific procedure in this regard.*

The ratification of the Protocol in question will strengthen the child rights protection system in the Republic of Moldova, and will reinforce the capacities of the specialists involved in the field of child rights protection based on the necessary national mechanisms to ensure respect for children's rights.

In this article, the author analyzes the Optional Protocol to the United Nations Convention on the Rights of the Child regarding the communication procedure, elucidating the peculiarities, advantages and gaps of this international treaty, and formulating a series of recommendations in order to remedy the existing gaps.

***Keywords:** children's rights, communication procedure, UN Committee on the Rights of the Child.*

La 5 mai 2022 Parlamentul Republicii Moldova a aprobat în primă lectură și adoptat în lectura a doua proiectul de Lege nr.162 din 28.04.2022 privind ratificarea Protocolului facultativ la Convenția Organizației Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului privind procedura de comunicare [24][25]. Acest eveniment vine să consolideze sistemul de protecție a drepturilor copilului din Republica Moldova, și să fortifice capacitățile specialiștilor implicați în domeniul protecției drepturilor copilului având la bază mecanismele necesare naționale pentru asigurarea respectării drepturilor copilului.

Convenția Națiunilor Unite din 1989 cu privire la drepturile copilului (CDC) [4] în calitate de text fundamental și „fondator” al drepturilor copilului este considerată a fi unul dintre cele mai importante instrumente în materia drepturilor omului. Această Convenție a fost completată cu două Protocoale Facultative adoptate de către Adunarea Generală a ONU în 2000:

1. Protocolul Facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate [14];
2. Protocolul Facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantile [15].

În conformitate cu articolul 43 al CDC, a fost înființat în anul 1991 Comitetul pentru drepturile copilului obiectivul principal al căruia constă în promovarea și protecția drepturilor consacrate în Convenția cu privire la drepturile copilului și în Protocoalele sale Facultative, precum și în examinarea și monitorizarea progreselor realizate de către statele-părți în realizarea obligațiilor care decurg din respectivele instrumente. Articolul 44 al CRC consacră obligația statelor-părți de a prezenta rapoarte cincinale Comitetului privind protecția drepturilor copilului în fiecare din aceste state și progresele înregistrate în implementarea principiilor Convenției cu privire la drepturile copilului. În plus, statele-părți sunt obligate să informeze Comitetul pentru drepturile copilului asupra măsurilor luate în baza recomandărilor acestuia bazate pe rapoartele anterioare. Pe lângă rapoartele guvernelor, Comitetul pentru drepturile copilului este autorizat să primească ”rapoarte din umbră” de la UNICEF, ONG-uri și alte organe competente [4, art.45.].

Spre deosebire de alte mecanisme convenționale în materia drepturilor omului, Convenția cu privire la drepturile copilului nu prevede posibilitatea ca persoanele, copiii sau reprezentanții lor să comunice cu Comitetul pentru drepturile copilului în legătură cu încălcările drepturilor cuprinse în Convenție, aceasta fiind considerate de mulți – inclusiv de unii membri ai Comitetului – a fi o lacună serioasă [11, p.480].

În anul 1999, la cea de-a 10-a aniversare a CDC, Comitetul pentru drepturile copilului a decis să „ia în considerare inițierea de discuții cu privire la un Protocol Facultativ la Convenție care să prevadă un mecanism de comunicări individuale, pentru a asigura disponibilitatea unor căi de atac la nivel internațional în ceea ce privește Convenția” și a încurajat „statele-părți să-i susțină eforturile în acest sens” [26].

În anul 2001 Kindernothilfe, un ONG german pentru drepturile copilului, a lansat o campanie pentru un nou Protocol Facultativ la CDC privind stabilirea unei proceduri de comunicare. Peste cinci ani campania a devenit internațională așa cum mai multe organizații naționale, regionale și internaționale în materia drepturilor copilului s-au alăturat Kindernothilfe pentru a asigura disponibilitatea căilor de atac legale pentru copii la nivel internațional [7]. În 2008 campania a fost

recunoscută ca un Grup de lucru al *Child Rights Connect* (pe atunci Grupul de ONG-uri pentru CDC) și a fost lansată o petiție internațională. Acest Grup de lucru a lansat o campanie de conștientizare pentru a mobiliza sprijinul statelor-membre ale ONU, precum și al ONG-ilor și experților ONU atât de la Geneva, cât și la nivel național, prin intermediul reuniunilor experților, declarațiilor comune la Consiliul ONU pentru Drepturile Omului și lobbying la Geneva și în diverse capitale. Astfel, se formează un „Grup de bază de state” care susține ideea de a propune Consiliului pentru Drepturile Omului un nou Protocol Facultativ pentru CDC [7].

În iunie 2009, Consiliul ONU pentru Drepturile Omului a înființat primul „Grup de lucru deschis” (an ‘Open-ended Working Group’ (OEWG)) pentru a „explora posibilitatea elaborării” unui nou Protocol Facultativ la CDC. Grupul de lucru al Child Rights Connect a prezentat o declarație scrisă comună în care explică valoarea unui astfel de Protocol Facultativ și solicită statelor să elaboreze acest nou instrument. La 24 martie 2010, pe baza raportului OEWG, Consiliul ONU pentru Drepturile Omului a decis să avanseze și să-i ofere OEWG mandatul de a elabora textul Protocolului Facultativ. La 19 decembrie 2011 Adunarea Generală a ONU a adoptat proiectul final al *Protocolului Facultativ la CDC privind procedura de comunicare*, făcându-l un nou tratat internațional [16]. Protocolul a intrat în vigoare la 14 aprilie 2014, peste trei luni după depunerea celui de-al zecelea instrument de ratificare.

Ratificând Protocolul Facultativ III la CDC statele reafirmă că copiii sunt titulari deplin de drepturi și le permit să recurgă la un remediu la nivel internațional, dacă încălcarea drepturilor lor nu a putut fi soluționată la nivel național. Mecanismele instituite în cadrul Protocolului Facultativ III la CDC privind procedura de comunicare sunt cvasi-judiciare. Dacă Comitetul constată că a avut loc o încălcare, va face recomandări concrete statelor în cauză. Recomandările detaliază măsuri specifice la care statul poate recurge pentru a remedia violarea drepturilor, cum ar fi reabilitarea, compensarea financiară sau cererile de urmărire penală a făptașilor și asigurarea că aceștia nu vor recidiva. Deși recomandările nu sunt obligatorii din punct de vedere juridic, prin ratificarea Protocolului Facultativ III la CDC, statele se angajează să le urmeze și să ofere despăgubiri victimei [7].

Al treilea Protocol Facultativ la CDC constă din patru părți. Prima secțiune (articole 1-4) definește în primul rând competența Comitetului pentru drepturile copilului în ceea ce privește admisibilitatea plângerii, recunoașterea drepturilor prezumate încălcate și aderarea pretinsului stat la Protocolul Facultativ III. Comitetul trebuie să funcționeze asigurând respectarea deplină a principiului interesului superior al copilului și a dreptului de a fi ascultat, adoptând reguli speciale de procedură care să asigure că copiii nu sunt influențați și manipulați de adulți și că sunt protejați eficient.

A doua parte a Protocolului Facultativ III la CDC (articolele 5-12) descrie mecanismul de

comunicare în sine. În ceea ce privește admisibilitatea plângerii, sunt introduse câteva componente juridice cheie: parametrul *ratione personae* (indivizi, grupuri de indivizi sau reprezentanții acestora) și posibilitatea ca statul să ia măsuri temporare pentru a evita prejudiciul suplimentar adus copilului.

Plângerea trebuie să pretindă încălcarea drepturilor garantate prin Convenția cu privire la drepturile copilului, Protocolul Facultativ la CDC cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate și Protocolul Facultativ la CDC referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă de către un stat parte la Protocolul Facultativ la CDC privind procedura de comunicare, cu condiția ca statul în cauză să fi ratificat instrumentele nominalizate [16, art.1; art.5].

În conformitate cu art. 6 al Protocolului, așa-numitele măsuri provizorii pot fi solicitate de către Comitetul pentru drepturile copilului înainte de adoptarea deciziei sale, excluzând faptul ca aceste măsuri să influențeze fondului comunicării. Statul în cauză, de exemplu, ar putea primi o solicitare de adoptare a măsurilor provizorii în împrejurări extraordinare pentru a evita orice efect negativ asupra victimei presupuselor încălcări. Potrivit art.7, Comitetul consideră o plângere inadmisibilă atunci când:

- a. Plângerea este anonimă;
- b. Plângerea nu este în formă scrisă;
- c. Plângerea constituie un abuz al dreptului de transmitere a unor astfel de plângeri sau este incompatibilă cu prevederile Convenției și/sau ale Protoalelor Opționale la aceasta;
- d. Aceeași problemă a fost deja examinată de către Comitet fie a fost sau este examinată în cadrul unei alte proceduri de anchetă sau de reglementare internațională;
- e. Nu au fost epuizate toate remediile interne disponibile. Această condiție nu va fi luată în considerație în cazul în care aplicarea acestor remedii este prelungită în mod nerezonabil sau este puțin probabil să aducă o remediere efectivă;
- f. Plângerea este vădit nefondată sau nu este suficient fundamentată;
- g. Faptele care fac obiectul plângerii s-au produs înainte de intrarea în vigoare a prezentului Protocol pentru statul-parte în cauză, afară de cazul când aceste fapte au continuat după acea dată;
- h. Plângerea nu este depusă în termen de un an de la epuizarea remediilor interne, cu excepția cazurilor în care autorul poate demonstra că nu a fost posibilă depunerea plângerii în acest termen [16, art.7].

Dacă sunt îndeplinite cerințele de mai sus, transmiterea oficială a comunicării trebuie să aibă loc în următoarele șase luni. Comitetul pentru drepturile copilului poată să ofere părților bunele sale oficii în scopul atingerii unei soluționări amiabile [16, p.9]. În caz contrar, va proceda la analiza cauzei în termen rezonabil și în mod confidențial. În cazul în care statului i se solicită să ia măsuri

temporare, examinarea plângerii trebuie să fie realizată mai rapid.

Dacă Comitetul pentru drepturile copilului decide că faptele expuse în plângerea pe care o examinează constituie o încălcare a drepturilor reclamantului de către statul-parte, acesta va invita statul să ofere informații cu privire la măsurile luate, precum și constatările și recomandările sale. Dacă Comitetul decide că nu s-a produs nici o încălcare a drepturilor copilului sau dacă plângerea este inadmisibilă, cauza va fi clasată. În cazul când Comitetul pentru drepturile copilului concludă încălcarea drepturilor copilului/copiilor, statul este invitat să ofere informații timp de șase luni după adoptarea hotărârii Comitetului, despre măsurile întreprinse pentru implementarea recomandărilor. Răspunsul statului este transmis ulterior Comitetului care îl oferă reclamantului pentru comentarii. Dacă statul parte nu ia măsuri adecvate, Comitetul va păstra cazul în procedura de urmărire. Astfel, se va lansa un dialog cu statul-parte, iar cazul va rămâne deschis pînă cînd sunt întreprinse măsuri satisfăcătoare.

În temeiul art. 12 al Protocolului, această procedură capătă aceleași trăsături în ceea ce privește *plângerile interstatale*, cu condiția că ambele state vizate au recunoscut competența Comitetului de a primi și examina astfel de plângeri.

Partea a treia a Protocolului Facultativ III la CDC (articolele 13-14) descrie competența Comitetului de a realiza anchete în cazurile în care informațiile primite indică încălcări grave și sistematice ale drepturilor prevăzute în CDC și în Protocoalele Facultative ale acesteia, cu condiția ca statul vizat a declarat anterior că acceptă această competență a Comitetului. În astfel de circumstanțe, este esențial ca statul să coopereze efectiv cu Comitetul pentru drepturile copilului – chiar și atunci când unul sau mai mulți membri doresc să-i viziteze teritoriul și zonele învecinate dincolo de granițele naționale. Ulterior, rezultatele anchetei urmează să fie traduse într-un document final, ce va include și recomandări transmise statului în cauză pentru un răspuns în termen de șase luni, indicând eventual ce măsuri au fost luate pentru a răspunde comentariilor Comitetului.

Partea a patra și ultima a Protocolului (articolele 15-24) cuprinde dispoziții procedurale privind activitățile de asistență și cooperare, precum și informații despre cel de-al treilea Protocol Facultativ la CDC.

La cea de-a șaiszeci și doua sesiune desfășurată în perioada 14 ianuarie - 01 februarie 2013, Comitetul pentru drepturile copilului a adoptat Regulamentul de procedură privind Protocolul opțional la CDC privind procedura de comunicare [27] iar la cea de-a optzeci și opta sesiune, Comitetul a adoptat Regulamentul de procedură *revizuit* privind Protocolul Facultativ la CDC privind procedura de comunicare [28]. În aceeași sesiune, Comitetul a adoptat Orientări privind audierile orale în contextul examinării de către Comitet a comunicărilor în temeiul Protocolului Facultativ privind procedura de comunicare [23], în vederea clarificării procedurii de desfășurare a audierilor

orale în conformitate cu articolul 19 din Regulamentul de procedură al Comitetului.

De la intrarea în vigoare a Protocolului Facultativ III la CDC, Comitetul pentru drepturile copilului a primit peste 400 de plângeri depuse în baza art.5 al Protocolului, din acestea - până pe 11 februarie 2022 - fiind înregistrate 174 de plângeri [18, p.8]. În perioada septembrie 2020 - februarie 2022 Comitetul a adoptat decizii în 62 de cauze, în 19 dintre acestea fiind constatată încălcarea prevederilor Convenției cu privire la drepturile copilului (8 contra Spaniei, 3 contra Franței, 3 contra Elveției, 2 contra Belgiei, 2 contra Danemarcei and 1 contra Finlandei) [18, p.8]. La data de 23 februarie 2022, se atestau 88 de cauze pendinte la Comitetul pentru drepturile copilului [29].

În primii ani, plângerile împotriva Spaniei au dominat volumul de muncă al Comitetului și multe dintre aceste cazuri s-au referit la determinarea vârstei copiilor migranți. Începând cu 2019, Comitetul a adoptat 14 decizii împotriva Spaniei cu privire la problema determinării vârstei copiilor migranți neînsoțiți. Comitetul a constatat diferite încălcări ale drepturilor în aceste cazuri, în special dreptul la identitate, dreptul de a fi audiat și dreptul la protecție specială a copiilor care nu locuiesc cu familiile lor [30]. Concomitent, Comitetul a felicitat Spania pentru răspunsul la cererea de aplicare a măsurilor provizorii privind cazul unui copil marocan care locuiește în enclava spaniolă Melilla, căreia i s-a refuzat dreptul la educație. Cazul a avut un final fericit când fetița a fost școlarizată – ea a trimis un mesaj video Comitetului în timp ce își sărbătorește victoria pentru accesul la educație [31].

Rămânând în contextul temei migrației, dar referindu-ne la alte state, Comitetul a constatat că o decizie a autorităților elvețiene de a transfera doi copii, originari din Azerbaidjan, din Elveția în Italia în temeiul Regulamentelor de la Dublin, le-a încălcat drepturile, neascultând opiniile lor și neevaluând în mod corespunzător interesele superioare ale lor. Într-o altă cauză, sa constatat că o decizie a autorităților daneze de a deporta copiii în China împreună cu mama lor le încalcă dreptul procedural de a fi luat în considerație în mod corespunzător interesul superior al copiilor și, de asemenea, le-a încălcat dreptul la viață, supraviețuire și dezvoltare (art. 6 CDC) și dreptul la identitate (art.8 CDC) deoarece, fiind copii născuți dintr-o mamă necăsătorită în afara Chinei, era puțin probabil ca autoritățile chineze să le înregistreze datele în registrul de familie (Hukou), ceea ce ar împiedica exercitarea drepturilor copiilor la educație, îngrijire medicală și alte servicii de sprijin necesare dezvoltării lor [30].

Într-o altă cauză [32], Danemarca a decis să-și reevalueze decizia de a impune transferul a șase copii sirieni (de etnie kurdă) și a mamei lor în Grecia. Această schimbare a avut loc după ce Comitetul pentru drepturile copilului a primit o plângere din partea mamei și a copiilor, ceea ce a dus la solicitarea Comitetului de a opri transferul în calitate de măsură provizorie. Danemarca s-a conformat și a reconsiderat cererea de azil – cu un rezultat pozitiv, ceea ce a făcut ca decizia de transfer în Grecia să decadă.

Analizând practica Comitetului în materie, putem constata că, datorită Protocolului Facultativ la CDC privind procedura de comunicare, Comitetul pentru drepturile copilului are posibilitatea de a elabora decizii similare cu jurisprudența. Stabilirea unei astfel de jurisprudențe privind drepturile copilului de către un comitet de experți internaționali contribuie la încorporarea și implementarea efectivă a drepturilor copilului la nivel național și ajută statele să-și înțeleagă mai bine obligația de a proteja, respecta și realiza drepturile copiilor.

Protocolul Facultativ III la CDC privind procedura de comunicare are o mare importanță teoretică și practică în ceea ce privește sporirea accesului copiilor la justiție. Probabil că cea mai importantă relevanță teoretică a Protocolului constă în semnificația normativă pe care o aduce în ceea ce privește recunoașterea copiilor în calitate de titulari independenți ai drepturilor omului, nesupuși puterii nelimitate a părinților. Astfel, Protocolul are valoare simbolică deoarece are capacitatea de a se asigura că copiii nu mai sunt văzuți ca „...*mini-oameni cu mini-drepturi...*” [5, p.18]. În plus, valoarea normativă a Protocolului creează oportunitatea pentru statele-părți de a arăta angajamentul veridic al acestora față de drepturile copiilor.

În al doilea rând, Protocolul Facultativ III la CDC are capacitatea de a îmbunătăți accesul copiilor la justiție într-o manieră practică. Acesta a creat o cale prin care experții în drepturile copiilor din cadrul sistemului de mecanisme convenționale ale ONU de protecție a drepturilor omului primesc plângerile copiilor. Această funcție este prima de acest gen la nivel internațional universal.

În plus, în calitate de primă procedură de comunicare internațională care ține cont de statutul special al copiilor și de nevoia acestora de reprezentare adecvată, Protocolul Facultativ III la CDC instituie un standard și un model pentru alte procese care vizează copiii de la nivel național, regional și internațional. Tribunalele și instituțiile naționale care examinează plângeri își vor putea, de asemenea, întemeia deciziile pe interpretarea drepturilor copilului oferită de Comitet și, astfel, vor lua decizii de o mai bună conformitate cu standardele internaționale privind drepturile copilului aplicabile în statele lor - aplicând direct aceste standarde sau interpretând legislația lor națională în conformitate cu standardele respective. În egală măsură, Comitetul pentru drepturile copilului are posibilitatea să explice cum ar trebui remediate încălcările drepturilor copilului, inclusiv cum ar putea fi prevenite încălcări similare și cum poate fi evitată revictimizarea copiilor victime [7].

În al treilea rând, Protocolul Facultativ III la CDC încurajează îmbunătățirea remediilor interne. Textul Protocolului subliniază necesitatea unor remedii interne adaptate copiilor și, prin urmare, încurajează astfel statele să-și consolideze sistemele interne de justiție. Simpla existență a Protocolului creează presiuni pentru ca statele să își revizuiască propriile sisteme de justiție și acest lucru ar putea fi legat de faptul că statelor nu le place publicitatea negativă pe care plângerile internaționale o aduc, în baza protocoalelor facultative în general [10, p.780].

Concomitent, analizând textul Protocolului Facultativ III la CDC privind procedura de comunicare ar putea fi evidențiate unele inconveniente:

1. *Condiția epuizării remediilor interne.* Una dintre condițiile de admisibilitate a plângerii conform art.7 al Protocolului constă în epuizarea remediilor interne înainte de a depune o plângere în temeiul Protocolului Facultativ privind procedura de comunicare. Unii experți [21, p.305] văd această condiție ca un obstacol datorat situației unice pe care Protocolul ar putea să o creeze în ce privește capacitatea juridică a copiilor: ei vor avea capacitate juridică de a aplica direct Protocolul respectiv, dar pot, pe de altă parte, să nu aibă capacitatea de a accesa remedii naționale înainte de înaintarea plângerii Comitetului pentru drepturile copilului. Acest argument se întemeiază pe sistemele juridice interne care solicită părinților sau adulților să depună o plângere în numele copilului. Prin urmare, criteriul epuizării remediilor interne poate limita grav accesul copiilor la justiție.

În egală măsură, copiii se pot confrunta cu probleme practice suplimentare la aplicarea Protocolului din cauza problemelor cu care se confruntă pe plan intern. S-au exprimat îngrijorări cu privire la faptul că copiii ar putea să nu poată aplica Protocolul din motivul necunoașterii procedurii de plângere în baza Protocolului, a lipsei de competență în trimiterea plângerilor și a fondurilor insuficiente pentru trimiterea acestora [8, p.62].

2. *Criteriul de admisibilitate care nu permite plângerilor să fie într-un format nescris.* Acest criteriu poate face Protocolul inaccesibil pentru copii și riscă ca acest tratat să nu contribuie la protecția eficientă a drepturilor copiilor. Criteriul este deosebit de alarmant, deoarece elaboratorii Protocolului au recunoscut că copiii în baza propriei capacități ar trebui să poată avea acces la Protocol și nu ar trebui să se bazeze pe adulți pentru a-și depune plângeri [8, p.65]. Mai mult ca atât, acest criteriu este și mai greu de apărut în lumina altor protocoale opționale existente în temeiul tratatelor de bază ale ONU. De exemplu, condițiile de admisibilitate la Convenția Națiunilor Unite din 2006 privind drepturile persoanelor cu dizabilități nu includ nici un criteriu explicit care să solicite transmiterea plângerii în formă scrisă.

În prezența acestui criteriu, accesul la Protocolul Facultativ III la CDC nu pare practic posibil pentru unii copii. Copiii care nu pot scrie sau care ar dori să se exprime în alte formate pot fi puțini, dar se poate susține totuși că această situație este discriminatorie dintr-o abordare a egalității. Acești copii sunt în principiu, și practic, excluși de la accesarea Protocolului, în timp ce copiii care știu să citească și să scrie sunt incluși. Un acces mai egal la Protocol ar fi fost posibil dacă criteriul ar fi permis ca plângerea să fie prezentată în alte formate.

Copiii ar putea, de exemplu, să-și înregistreze plângerea în format audio sau video și să transmită prin e-mail către Comitet. Cu toate acestea, nu pare că ONU a recunoscut încă pe deplin acest format de depunere a plângerilor, deoarece liniile directe privind modul de completare a unui

formular de depunere afirmă că acesta trebuie trimis prin poștă deoarece trebuie semnat [13]. Astfel, se recomandă găsirea unei abordări mai flexibile a regulii semnăturii pentru a permite transmiterea electronică a plângerilor, în special de către copii care sunt titulari de drepturi imaturi și vulnerabili. Bunăoară, Convenția americană a drepturilor omului din 1969 permite trimiterea înscrisurilor prin e-mail [20, art.28] și acest model ar putea fi folosit ca precedent pentru Protocolul privind procedura de comunicare.

O a doua alternativă propusă de către cercetătoarea Lina Johansson, la care subscriem, ar putea fi permiterea depunerii plângerii sub formă de desene [8, p.66]. Aceasta a fost folosită ca metodă de comunicare la Curtea Penală Internațională, care a permis 500 de desene de la copii în conflictul din Darfur pentru un caz împotriva statului [12, p.68]. Desenele au făcut parte din dovezile contextuale și au fost folosite în cauze împotriva oficialilor guvernamentali și a presedintelui [1, p.368]. A fost pentru prima dată când dreptul internațional a permis aceasta [1, p.369], iar o abordare similară ar putea fi dezvoltată în continuare în cadrul Protocolului Facultativ III la CDC.

3. *Limite de timp consacrate de Protocolul Facultativ III la CDC.* Un alt criteriu de admisibilitate care poate avea un impact negativ asupra eficienței Protocolului în asigurarea accesului copiilor la justiție este termenul pe care îl impune pentru depunerea unei plângeri. Articolul 7 litera (h) din Protocol prevede că o comunicare este declarată inadmisibilă dacă „*plângerea nu este depusă în termen de un an de la epuizarea remediilor interne, cu excepția cazurilor în care autorul poate demonstra că nu a fost posibilă depunerea plângerii în termenul respectiv*”. În acest mod statele au dorit să reducă riscul ca Comitetul să fie suprasolicitat cu plângeri. Mai mult ca atât, unele state au sugerat ca termenul să fie de numai 6 luni de la epuizarea căilor de atac interne [8, p.68], alte state cu opinii mai puțin stricte au încercat să adapteze timpul limită la nevoile copiilor, specificând că timpul ar trebui să înceapă de la vârsta maturității [8, p.68] - ultima propunere fiind văzută ca fiind mai prietenoasă copiilor.

Cu toate acestea, cea mai potrivită opțiune pentru nevoile copiilor a venit din partea ONG-urilor care au participat la discuțiile privind Protocolul. ONG-le au sugerat că nu ar trebui să existe limite de timp pentru ca copiii să depună o plângere, din cauza lipsei capacității juridice de a depune o plângere la o anumită vârstă și, de asemenea, pentru că este posibil ca copiii să nu cunoască nimic despre Protocolul privind procedura de comunicare [8, p.68]. În același context, de menționat că, Carta Africană din 1990 a drepturilor și bunăstării copilului prevede că o plângere ar trebui trimisă într-un termen rezonabil [6]. Aceasta ar părea a fi o alternativă mult mai prietenoasă copiilor decât cea actuală din textul Protocolului Facultativ III la CDC.

Având la bază elucidarea unor puncte slabe ale Protocolului Facultativ III la CDC, considerăm că acest tratat ar fi binevenit de reformat pentru a-și putea îndeplini scopul în cel mai bun mod. Spre

regret, Protocolul nu are o procedură de reclamații colective, iar o astfel de procedură – de altfel, sugerată de experți în procesul de elaborare a textului Protocolului [2, par.13] - ar putea ameliora accesul copiilor la Protocolul privind procedura de comunicare. Esența termenului de ”reclamație colectivă” ar fi aceea că un individ sau o organizație poate depune o plângere în numele unui grup de victime fără a fi nevoie să îndeplinească criteriul de a fi victimă [22, p.243]. O procedură de reclamații colective nu ar solicita persoanei care depune plângerile să ceară consimțământul persoanei ale cărei drepturi au fost încălcate sau să aibă vreo legătură personală cu încălcarea. Astfel, o procedură de plângeri colective se referă la „comuncări privind violări potențialele sau reale ale drepturilor CRC (și/sau celor două Protocele Opționale existente) fără identificarea cazurilor specifice care implică un copil victimă sau grupuri de victime” [33]. O persoană care a identificat, de exemplu, violări ale drepturilor copiilor într-o școală. ar putea depune o plângere în temeiul Protocolului cu privire la procedura comunicării fără a cere consimțământul de la copiii implicați.

O procedură de reclamații colective poate îmbunătăți accesul la Protocolul Facultativ III la CDC pentru un număr de motive. În primul rând, ar permite victimelor să rămână neidentificate [33]. Acest lucru a fost evidențiat ca fiind de o importanță deosebită pentru copiii care sunt victime ale exploatării sexuale sau ale violenței, deoarece aceștia, ca și alte grupuri vulnerabile, ar putea să nu fie ușor de identificat [33].

Procedura ar evita, de asemenea, re-victimizarea acestor copii din considerentul că nu trebuie să participe la procesul de depunere a plângerii. Procedura ar ajuta, de asemenea, copiii cărora le este frică să se apropie de sistemul de justiție din cauza riscului de a nu fi crezuți sau a eventualelor represalii [9, par.5]. Astfel, acest lucru ar ajuta copiii foarte vulnerabili. De exemplu, copiii care sunt victime ale traficului sunt adesea supuși fricii de a sesiza autoritățile, deoarece traficanții susțin că autoritățile pot deporta copiii în țara lor de origine sau îi judecă penal pentru infracțiuni comise în calitate de victimă a traficului de persoane, și acest lucru provoacă neîncredere în sistemul de justiție [19, par.23-30]. Permitearea anonimatului ar putea ajuta, de asemenea, alte grupuri vulnerabile de copii, cum ar fi fetele soldat, deoarece acestea sunt adesea stigmatizate la întoarcerea acasă din viața în armată [8, p.74]. În plus, un mecanism de plângeri colective ar fi o modalitate eficientă de a asigura accesul copiilor care se confruntă cu anumite bariere în vederea accesului la justiție. De exemplu, ar putea fi de o importanță deosebită pentru copiii săraci din mediul rural, deoarece acești copii se confruntă cu obstacole semnificative de acces la justiție [8, p.75].

În acest context, prezintă importanță opinia cercetătoarei Lina Johansson care susține că procedura de reclamații colective în temeiul Cartei Sociale Europene ar putea ajuta statele să înțeleagă modul în care procedura s-ar putea aplica în cadrul Protocolului privind procedura de comunicare [8, p.78]. Unul dintre principalele motive pentru care procedura de plângeri colective are succes în cadrul

Cartei Sociale Europene este abordarea sa relaxată a admisibilității, în măsură de sporește accesul la justiție. Procedura de plângeri colective nu necesită nici un criteriu de admisibilitate amplu. Se solicită doar ca plângerea să fie în scris, să acopere un articol din Carta Socială Europeană pe care statul respectiv l-a ratificat și să precizeze de ce statul a nu a aplicat în mod satisfăcător articolul [17, art.4]. De asemenea, se cere ca persoana care reprezintă cazul să semneze cererea. Prin urmare, sunt necesare foarte puține criterii de admisibilitate în comparație cu procedura de plângeri individuale din cadrul Protocolului Facultativ III la CDC privind procedura de comunicare. În plus, procedura de reclamații colective în temeiul Cartei Sociale Europene ar putea fi un exemplu pentru o eventuală procedură similară aplicabilă Protocolului Facultativ III la CDC deoarece: a) procedura nu solicită epuizarea căilor de atac interne; b) procedura nu solicită nici o limită de timp, deoarece plângerile colective, în general, fie contestă compatibilitatea unei legi interne cu un tratat, fie cu o practică și acestea sunt, în general, probleme în curs de desfășurare care nu sunt legate de timp; c) plângerea este admisibilă chiar dacă poate fi considerată un abuz de procedură [3, p.433-434]. Se speră că aceste clarificări vor convinge statele că există mai multe beneficii decât dezavantaje în acceptarea procedurii de reclamații colective la Protocolul Facultativ III la CDC.

În concluzie, în urma celor relatate *supra*, putem menționa că adoptarea Protocolului Facultativ III la CDC privind procedura de comunicare constituie o realizare incontestabilă în materia protecției drepturilor omului, în general, și a protecției drepturilor copilului, în special. Ratificarea de către Republica Moldova a acestui Protocol și punerea în aplicare a acestuia va permite fiecărui copil în parte să depună plângeri direct Comitetului pentru drepturile copilului cu privire la violările drepturilor sale în temeiul Convenției cu privire la drepturile copilului și a Protocoalelor Facultative ale acesteia, fapt ce va încuraja Guvernul să ia măsuri în vederea includerii depline a drepturilor copiilor prevăzute în Convenția cu privire la drepturile copilului în legislația și politicile naționale și va conduce inclusiv la fortificarea capacităților instituționale ale statului pe segmentul respectiv.

Bineînțeles, lacunele elucidate ale Protocolului privind procedura de comunicare necesită remediere și există posibilitatea amendării Protocolului în acest sens: statul-parte poate propune un amendament la Protocolul Facultativ privind procedura de comunicare, pe care îl poate prezenta Secretarului General al ONU. Orice amendament adoptat de o majoritate de 2/3 din statele-părți prezente care și-au exercitat dreptul de vot va fi prezentat de către Secretarul General Adunării Generale în vederea aprobării, iar apoi va fi prezentat tuturor statelor-părți în vederea acceptării acestuia. În acest context, Guvernul Republicii Moldova are posibilitatea și este încurajat să se implice într-un proces constructiv, participativ și de consolidare a acestui mecanism individual de depunere a plângerilor în cadrul sistemului ONU privind drepturile omului.

Bibliografie:

1. Aradau C., Hill A. The Politics of Drawing: Children, Evidence and the Darfur Conflict. *International Political Sociology* nr.7, 2013.p. 368-384.
2. Comments by the Committee on the Rights of the Child on the proposal for a draft optional protocol prepared by the Chairperson-Rapporteur of the Open-ended Working Group on an optional protocol to the Convention on the Rights of the Child to provide a communications procedure. A/HRC/WG.7/2/3, 2010.
3. Churchill R. Khaliq U. The Collective Complaints System of the European Social Charter: An Effective Mechanism for Ensuring Compliance with Economic and Social Rights. *European Journal of International Law*, vol. 15.p.417-456.
4. Convenția Națiunilor Unite cu privire la drepturile copilului. Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 44/25 din 29.11.1989// [on-line] https://drepturilecopilului.md/files/publications/CDC_2005_final.pdf (accesat pe 20.08.2022).
5. Egan S. The New Complaints Mechanism for the Convention on the Rights of the Child: A Mini Step Forward for Children? *International Journal of Children's Rights*, nr.22, 2013, p. 14-23.
6. Guidelines for the consideration of communications provided for in article 44 of the African Charter on the Right and Welfare of the Child, ACERWC/8/4, chapter 2, art. 1(III)(e)// [on-line] https://archive.crin.org/docs/Guidelines_communications.pdf (accesat pe 12.10.2022).
7. Information Pack about the Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on a Communications Procedure (OP3 CRC)// [on-line] https://www.childrightsconnect.org/wp-content/uploads/2018/01/CRC_OP3_info_pack_web.pdf (accesat pe 09.10.2022).
8. Johansson L. The Third Optional Protocol to the International Convention on the Right of the Child: A Success or a Failure for the Enforcement of Children's Rights? *Queen Mary Human Rights Review* 2(1). London, 2015, p.54-83.
9. Joint report of the Special Rapporteur on the sale of children, child prostitution and child pornography and the Special Representative of the Secretary-General on Violence against Children. Human Rights Council, A/HRC/16/56, 7 March 2011.// [on-line] <https://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/16session/A-HRC-16-56.pdf> (accesat pe 14.10.2022).
10. Gilchrist H. The Optional Protocol to the Women's Convention: An Argument for Ratification. *39 Columbia Journal of Transnational Law*, 2001, p.763-784.
11. Lee Y. Celebrating important milestones for children and their rights. În: *The International Journal of Children's Rights*, Vol. 18, The Hague: Kluwer Law International, 2010.p. 478-493.
12. Mitchell C. et al. *Picturing Research: Drawing as Visual Methodology*. Sense Publishers,

- Rotterdam, 2012, p. 49- 68.
13. Office of the High Commissioner of Human Rights. Frequently Asked Questions about Treaty Body complaints Procedure// [on-line] http://www2.ohchr.org/english/bodies/petitions/individual.htm#_ftnref5. (accesat pe 28.09.2022).
 14. Protocolul Facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului cu privire la implicarea copiilor în conflicte armate. Adoptat și deschis spre semnare, ratificare și aderare prin Rezoluția Adunării Generale A/RES/54/263 din 25 mai 2000 // [on-line] <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/01/010912a0-1fcb-4ca4-be9a-b84c994e498d.pdf> (accesat pe 29.08.2022).
 15. Protocolul Facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă. Deschis spre semnare la New York la 6 septembrie 2000// [on-line] <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/74/7464180a-f90a-4b1b-b0ec-96550b0acd8b.pdf> (accesat pe 29.08.2022).
 16. Protocolul Facultativ la Convenția cu privire la drepturile copilului privind procedura de comunicare. Rezoluția Adunării Generale ONU nr. 66/138 din 19.12.2011 [on-line] <https://resourcecentre.savethechildren.net/pdf/n1146710.pdf/>(accesat pe 21.08.2022).
 17. Protocolul Adițional din 1995 la Carta Socială Europeană care prevede un sistem de reclamații colective.// [on-line] <https://rm.coe.int/168007cdad> (accesat pe 16.10.2022).
 18. Report of the Committee on the Rights of the Child. Eighty-fifth session (14 September –1 October 2020) - Eighty-ninth session (17 January–11 February 2022). United Nations, New York, 2022. // [on-line] <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G22/355/04/PDF/G2235504.pdf?OpenElement> (accesat pe 14.10.2022).
 19. Report by the Special Rapporteur on trafficking in persons, especially women and children. Human Rights Council A/HRC/20/18, 2012. // [on-line] https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/HRCouncil/RegularSession/Session20/A.HRC.20.18_En.pdf (accesat pe 12.10.2022).
 20. Rules of Procedure of the Inter-American Court on Human Rights, 2009. // [on-line] https://www.corteidh.or.cr/sitios/reglamento/nov_2009_ing.pdf (accesat pe 23.09.2022).
 21. Smith R. The Third Optional Protocol to the UN Convention on the rights of the child? Challenges Arising Transforming the Rhetoric into Reality. International Journal of Children’s Rights nr. 21, 2013, p.305-322.
 22. Vandenberg A., Vandenhoe W. The Optional Protocol to the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights: An Ex Ante Assessment of its Effectiveness in Light of the Drafting Process. Human Rights Law Review vol.10, 2010. p.207-245.
 23. Руководящие принципы проведения устных слушаний в контексте рассмотрения

- Комитетом сообщений в соответствии с Факультативным протоколом, касающимся процедуры сообщений// [on-line] <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/294/61/PDF/G2129461.pdf?OpenElement> (accesat pe 26.09.2022).
24. [on-line] <https://social.gov.md/comunicare/comunicate/parlamentul-a-aprobat-ratificarea-protocolului-facultativ-la-conventia-organizatiei-natiunilor-unite-cu-privire-la-drepturile-copilului-privind-procedura-de-comunicare/> (accesat pe 24.08.2022).
25. [on-line] <https://www.parlament.md/LinkClick.aspx?fileticket=TOX8ygzgSXs%3d&tabid=128&mid=506&language=ro-RO> (accesat pe 24.08.2022).
26. [on-line] www.ohchr.org/eN/HRbodies/CRC/Documents/Recommandations/ten.pdf (accesat pe 17.09.2022).
27. [on-line] <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G13/424/33/PDF/G1342433.pdf?OpenElement> (accesat pe 19.09.2022).
28. [on-line] <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G21/316/15/PDF/G2131615.pdf?OpenElement> (accesat pe 05.10.2022).
29. on-line] <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CRC/TablePendingCases.pdf> (accesat pe 05.10.2022)
30. [on-line] <https://defenceforchildren.org/individual-communications-under-the-optional-protocol-opic-recent-trends-and-jurisprudence-highlights/> (accesat pe 07.10.2022).
31. [on-line] <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2020/05/un-committee-welcomes-spains-decision-allow-moroccan-child-attend-public?LangID=E&NewsID=25908> (accesat pe 30.09.2022).
32. [on-line] https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CRC/C/83/D/52/2018&Lang=en (accesat pe 15.10.2022).
33. [on-line] http://www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/WGCRC/Session2/BriefingCollectiveCommunications_en.doc (accesat pe 16.10.2022).